

Wybory samorządowe 2018

Reguły i strategię

dr Adam Gendźwiłł
Zakład Rozwoju i Polityki Lokalnej
Wydział Geografii i Studiów Regionalnych
Fundacja im. Stefana Batorego

Wybory samorządowe październik/listopad 2018

Systemy wyborcze w wyborach samorządowych

Wybierany organ	System
Wójtowie/burmistrzowie/ prezydenci miast	Większościowy (2 tury, większość bezwzględna)

Systemy wyborcze w wyborach samorządowych

Wybierany organ	System
Wójtowie/burmistrzowie/ prezydenci miast	Większościowy (2 tury, większość bezwzględna)
Radni w gminach < 20 tys. mieszk.	Większościowy (większość względna) w JOW

Systemy wyborcze w wyborach samorządowych

Wybierany organ	System
Wójtowie/burmistrzowie/ prezydenci miast	Większościowy (2 tury, większość bezwzględna)
Radni w gminach < 20 tys. miesz.	Większościowy (większość względna) w JOW
Radni w gminach > 20 tys. miesz.	Proporcjonalny z listami otwartymi
Radni w powiatach ziemskich	Proporcjonalny z listami otwartymi
Radni w sejmikach	Proporcjonalny z listami otwartymi
Radni w dzielnicach Warszawy	Proporcjonalny z listami otwartymi

Karty do głosowania

Wybory większościowe

Wybory proporcjonalne: 1 lista = 1 strona

WZÓR

Okręg wyborczy nr ..... str. 1 z .....
do wyboru Sejmiku Województwa .....
(nazwa województwa)

KARTA DO GŁOSOWANIA
w wyborach do Sejmiku Województwa ..... w dniu ..... r.
(nazwa województwa)

Lista nr .....
(kiedy odbywa się sesja sejmiku województwa)

KANDYDACI NA RADNYCH

01. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	21. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
02. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	22. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
03. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	23. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
04. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	24. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
05. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	25. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
06. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	26. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
07. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	27. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
08. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	28. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
09. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	29. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
10. ☐	(nazwisko i imię - imiona)	30. ☐	(nazwisko i imię - imiona)
11. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
12. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
13. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
14. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
15. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
16. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
17. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
18. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
19. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		
20. ☐	(nazwisko i imię - imiona)		

INFORMACJA
Głosować można tylko na jedną listę, składając znak "X" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje się jego preferencje do otrzymania mandatu. Poprawnie znaku "X" w kratce obok nazwisk kandydatów z różnych list lub poprowadzenie znaku "X" w jednej kratce przez nazwisko głosu.

A - 49 mm E - 13 mm I - 8 mm
B - 105 mm F - 58 mm J - 8 mm
C - 4 mm G - 25 mm
D - 6 mm H - 35 mm
6 mm na 6 mm - grubość linii 1 punkt

pieczęć okręgową komisji wyborczej

pieczęć wyborczą komisji wyborczej

Logika JOW-ów

- ▶ Jeden okręg = jeden mandat = jeden głos = jeden kandydat z danego komitetu
- ▶ Im więcej kandydatów, tym więcej „zmarowanych” głosów”
- ▶ Efekt psychologiczny – głosowanie na kandydata o największych szansach
- ▶ JOW-y pomagają silnym komitetom („lokalnym partiom władzy”) oraz małym komitetom o bardzo skoncentrowanym poparciu
- ▶ JOW-y sprzyjają podziałom terytorialnym

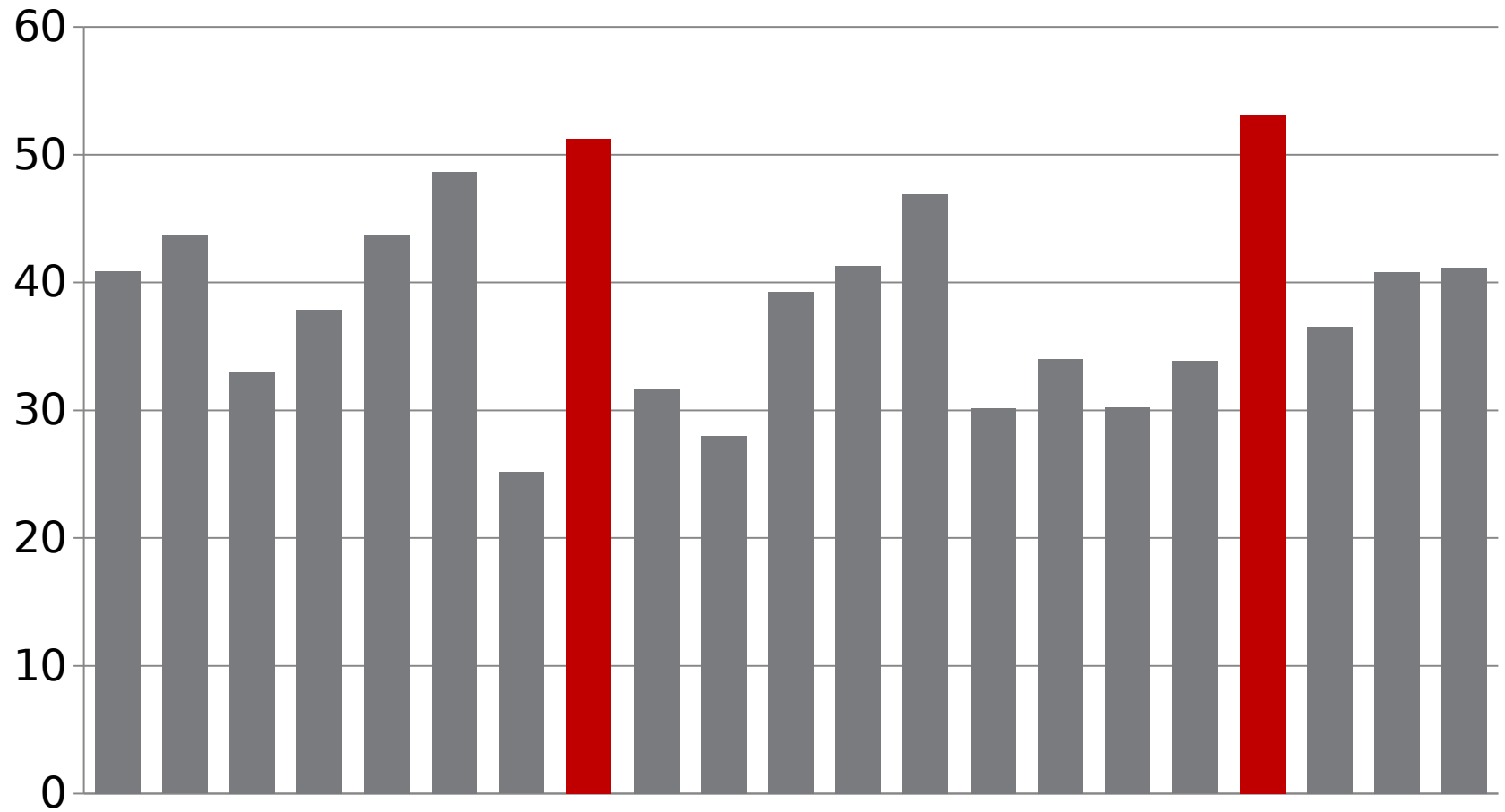
JOWy w Krynicy Morskiej

- ▶ 1 gmina, 1 miejscowość, 1 OKW
- ▶ 2 kandydatów na burmistrza, 3 komitety wyborcze
- ▶ 731 głosujących w 15 okręgach wyborczych
  - ▶ Minimum 34 głosujących, maksimum 77
  - ▶ Radny wybrany min. 17 głosami, max. 46

JOWy w Kutnie

- ▶ 45 tys. mieszk., głosuje 14,3 tys.
- ▶ 6 kandydatów na prezydenta, w tym urzędujący starający się o reelekcję (65%)
- ▶ Wybory do rady w 21 JOWach:
  - ▶ KWW prezydenta: 38,6% głosów
  - ▶ KW PiS: 21,1%
  - ▶ KW PO: 13,6%
  - ▶ KW SLD: 8,3%
- ▶ Wynik: 21 mandatów (100%) dla KWW prezydenta

JOWy w Kutnie

Jak się rozdziela mandaty w systemie proporcjonalnym?

	1	2	3	4	5	6	Razem	
PSL	2793	1878	1982	2007	1821	1847	12328	
PiS	1823	2547	2024	2541	3596	1578	14109	
PO	3071	1736	2348	1173	856	655	9839	
Lokalny 1	913	2073	725	791	757	672	5931	
Lokalny 2	1316	1130	1879	1174	2395	1586	9480	

Jak się rozdziela mandaty?

	1	2	3	4	5	6	Razem	%
PSL	2793	1878	1982	2007	1821	1847	12328	24%
PiS	1823	2547	2024	2541	3596	1578	14109	27%
PO	3071	1736	2348	1173	856	655	9839	19%
Lokalny 1	913	2073	725	791	757	672	5931	11%
Lokalny 2	1316	1130	1879	1174	2395	1586	9480	18%

Jak się rozdziela mandaty?

	okręg 1 (5 mandatów)
PSL	2793
PiS	1823
PO	3071
Lokalny 1	913
Lokalny 2	1316

Jak się rozdziela mandaty?

	/1	/2	/3	/4
PSL	2793	1396,5	931,0	698,3
PiS	1823	911,5	607,7	455,8
PO	3071	1535,5	1023,7	767,8
Lokalny 1	913	456,5	304,3	228,3
Lokalny 2	1316	658,0	438,7	329,0

Jak się rozdziela mandaty?

	/1	/2	/3	/4
PSL	2793	1396,5	931,0	698,3
PiS	1823	911,5	607,7	455,8
PO	3071	1535,5	1023,7	767,8
Lokalny 1	913	456,5	304,3	228,3
Lokalny 2	1316	658,0	438,7	329,0

5 mandatów € 5 największych ilorazów

Jak się rozdziela mandaty?

Lista PO (2 mandaty w okręgu)

KOZŁOWSKI	Michał	602		
ŁUKSZA	Jan	527		
GRYCUK	Anna	683		
SIEMIENIUK	Eugeniusz	598		
WAKULIŃSKA	Anna Grażyna	139		
JURCZUK	Adam	160		
SEWESTIAN	Janina	24		
GRYKO	Mirosław	283		
RÓŻALSKA	Janina	55		

Jak się rozdziela mandaty?

Lista PO (2 mandaty w okręgu)				
KOZŁOWSKI	Michał	602	19,6% L	6,1% O
ŁUKSZA	Jan	527		
GRYCUK	Anna	683	22,2% L	6,9% O
SIEMIENIUK	Eugeniusz	598		
WAKULIŃSKA	Anna Grażyna	139		
JURCZUK	Adam	160		
SEWESTIAN	Janina	24		
GRYKO	Mirosław	283		
RÓŻALSKA	Janina	55		

Efekty miejsca

- ▶ Kolejność list na karcie ma znaczenie
  - ▶ Ale w Polsce jest częściowo losowana
- ▶ Kolejność kandydatów na liście ma znaczenie
  - ▶ Decydują o niej komitety wyborcze

Stemmen af afkrydningssubjektet er nøje forudsagt af den afkrydningssubjektet (er partiet) eller kandidatnavn. på stemmesedlen.

A. Konservative Folkeparti

☐	Jan Frigaard Mejstrup, Slagelse	☐
☐	Jan Frigaard Mejstrup, Slagelse	☐
☐	Jan Frigaard Mejstrup, Slagelse	☐
☐	Jan Frigaard Mejstrup, Slagelse	☐
☐	Jan Frigaard Mejstrup, Slagelse	☐

B. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

C. Dansk Folkeparti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

D. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

E. Socialistiske Folkeparti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

F. SF - Socialistisk Folkeparti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

G. Alliance

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

H. Dansk Folkeparti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

I. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

J. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

K. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

L. Dansk Folkeparti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

M. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

N. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

O. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

P. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

Q. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

R. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

S. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

T. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

U. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

V. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

W. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

X. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

Y. Venstre

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

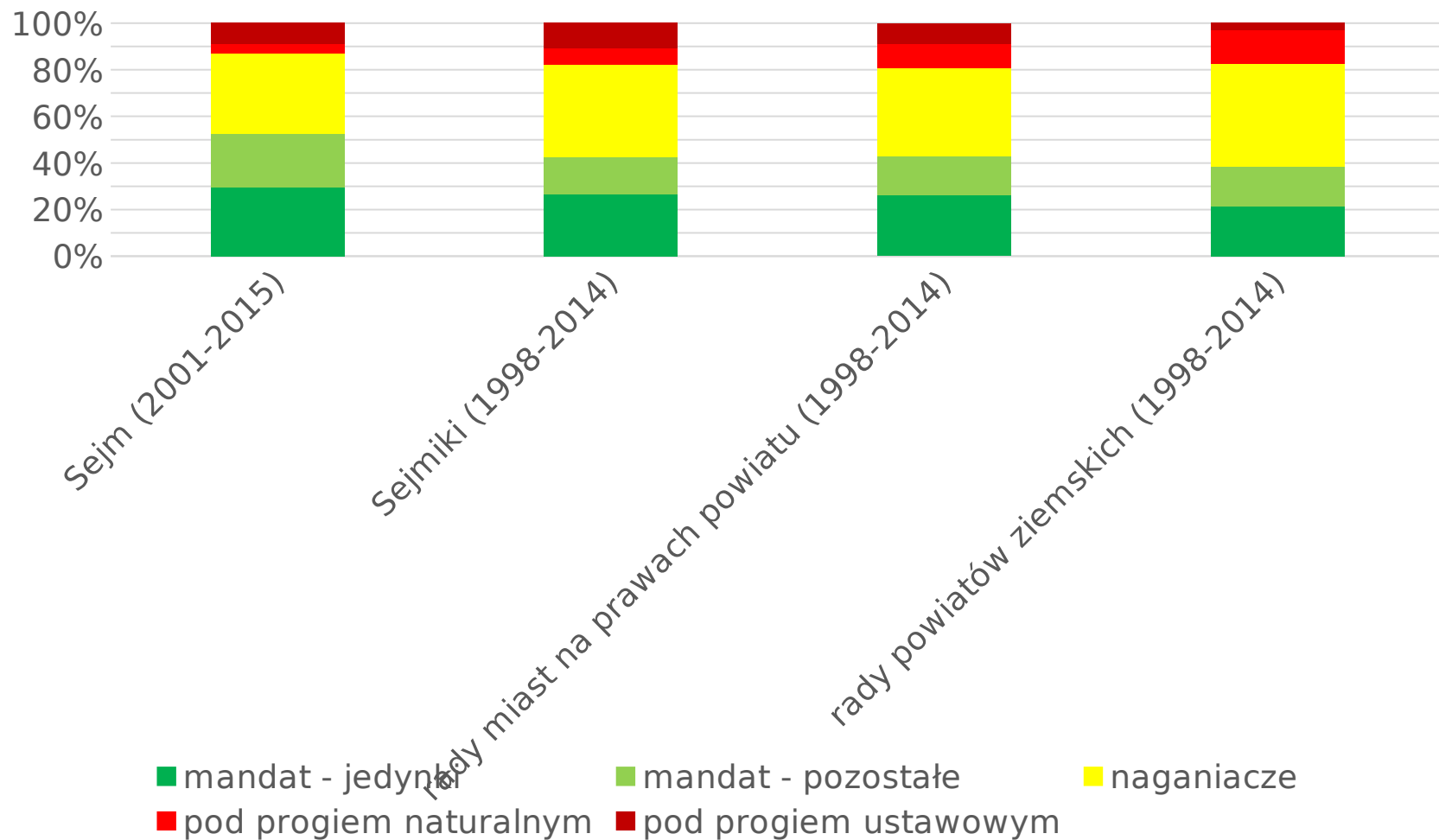
Z. Socialdemokratiske Parti

☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐
☐	Per Pedersen	☐

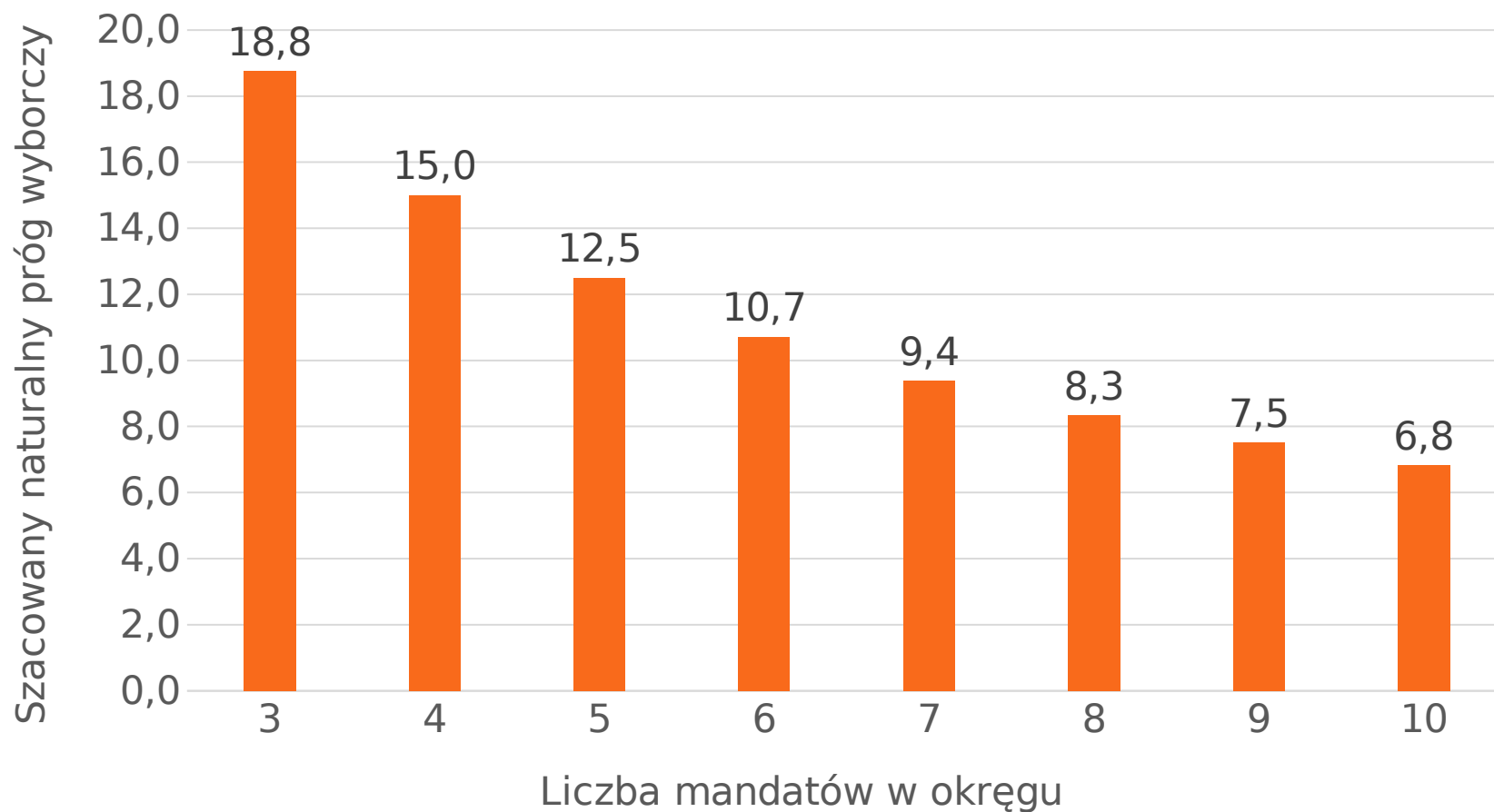
System proporcjonalny z listami otwartymi – konsekwencje

- ▶ Komitety kontrolują, kto startuje i ustawiają kolejność kandydatów – bardzo wyraźna wskazówka dla wyborców
- ▶ Wyborcy mogą jednak zmienić tę kolejność swoimi głosami – to się zdarza dość często
  - ▶ Nawet prominentni kandydaci muszą prowadzić kampanię
- ▶ Rywalizacja o głosy pomiędzy listami jest nie mniej ważna niż pomiędzy kandydatami
  - ▶ Kolega/koleżanka z listy jest zagrożeniem
  - ▶ Często kandydaci reprezentują określone terytoria

Losy głosów preferencyjnych

Szacowane naturalne progi wyborcze

Jak zmieniły się reguły?

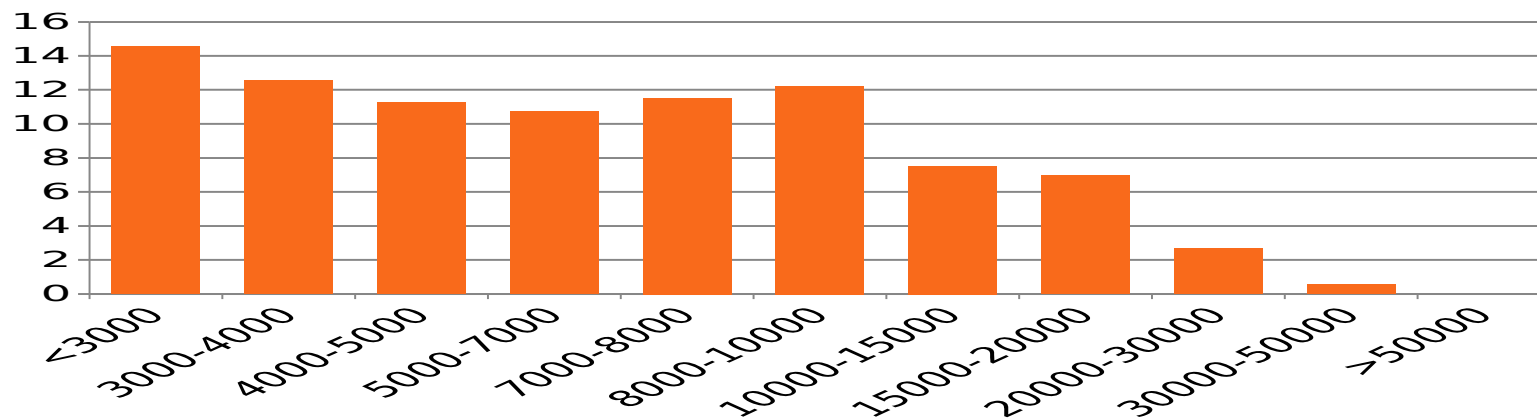
- ▶ Dłuższa kadencja (5 lat)
  - ▶ Wybory 2023 blisko parlamentarnych
- ▶ Ograniczenie kadencji wójtów
  - ▶ Nie obowiązuje wstecz
- ▶ JOWy w mniejszej liczbie gmin
  - ▶ Tylko w gminach poniżej 20 tys. mieszk.
- ▶ Możliwość zmiany granic okręgów
  - ▶ Uwaga: tendencja do zmniejszania wielkości okręgów wyborczych w systemie proporcjonalnym

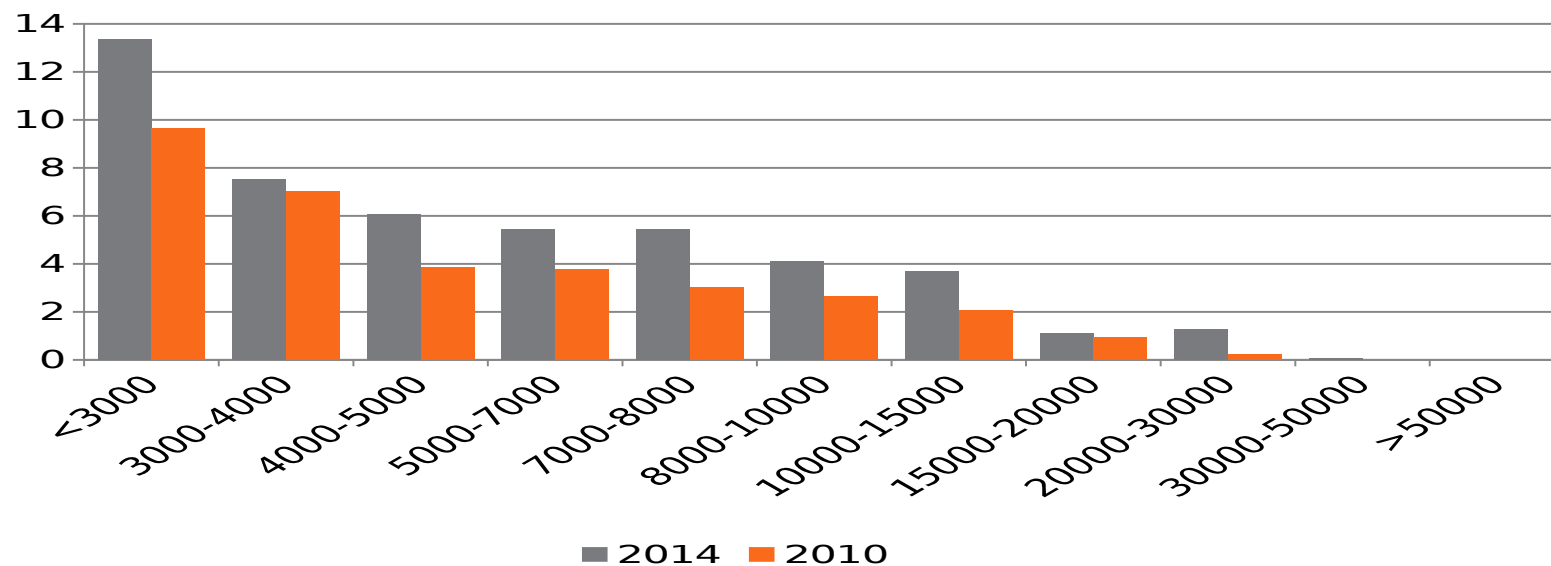
Jak zmieniły się reguły?

- ▶ Zakaz podwójnego kandydowania
  - ▶ Jedyna możliwość: wójt + radny gminy
  - ▶ Prawdopodobnie mniejsza konkurencja o urząd wójta
  - ▶ W wyborach rad powiatów i sejmików mniej popularnych kandydatów
- ▶ Możliwość dodania symboli graficznych na kartach do głosowania
  - ▶ Większa rozpoznawalność partii politycznych?

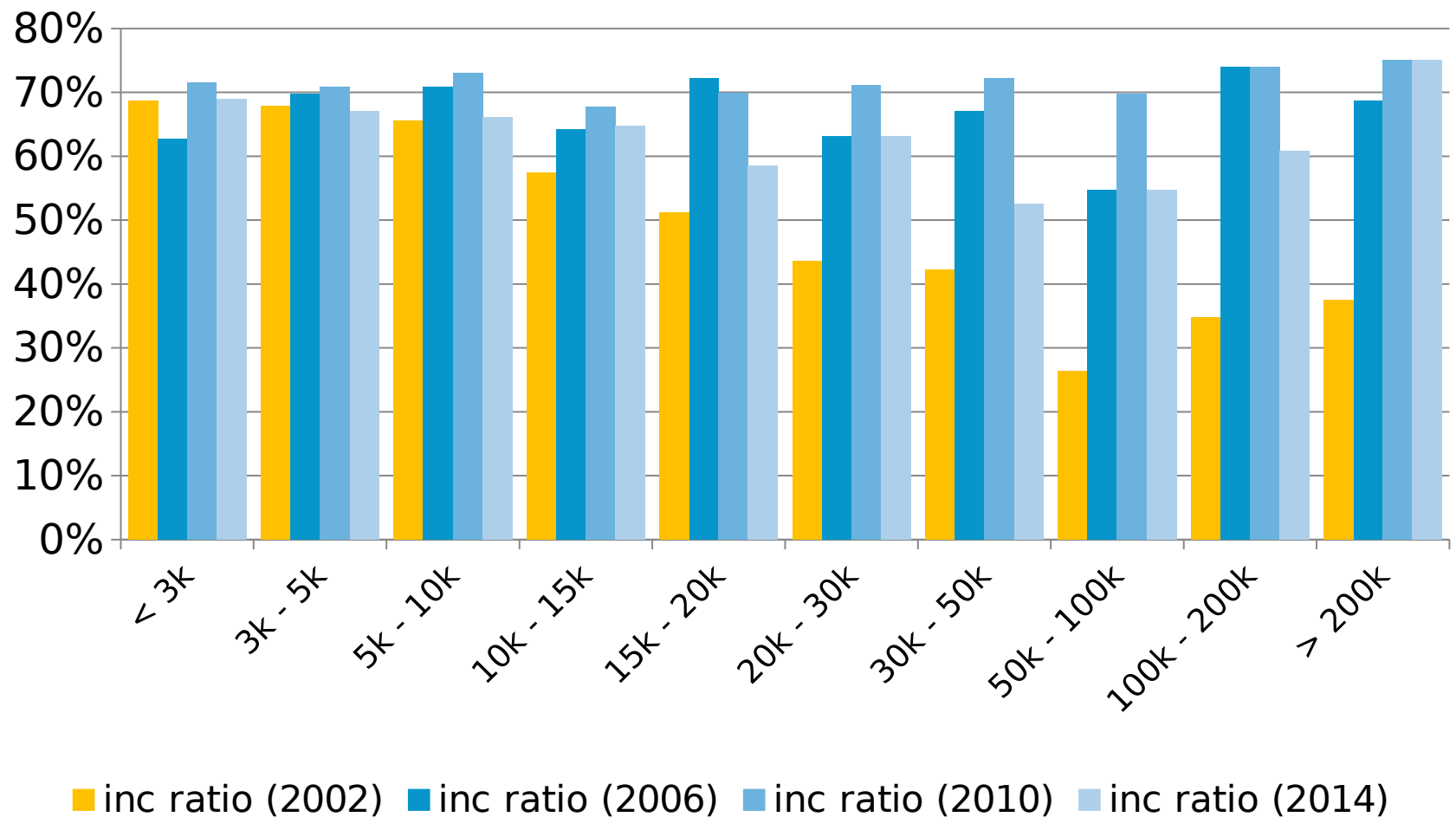
Niekonkurencyjne wybory (burmistrzowie, 2002-2014)

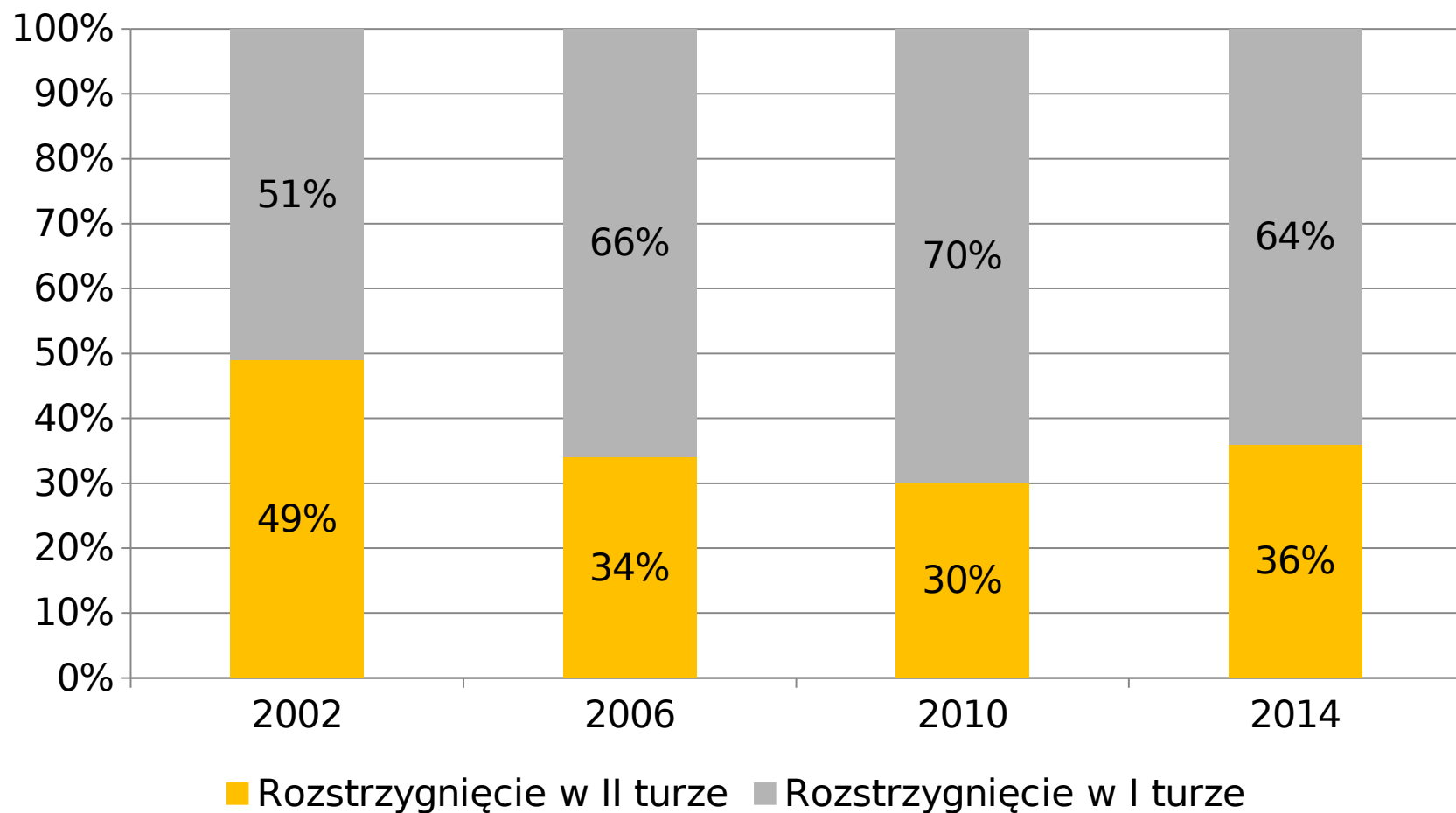
Niekonkurencyjne wybory (rady gmin, 2010-2014)

Reelekcja wójtów, burmistrzów i prezydentów miast

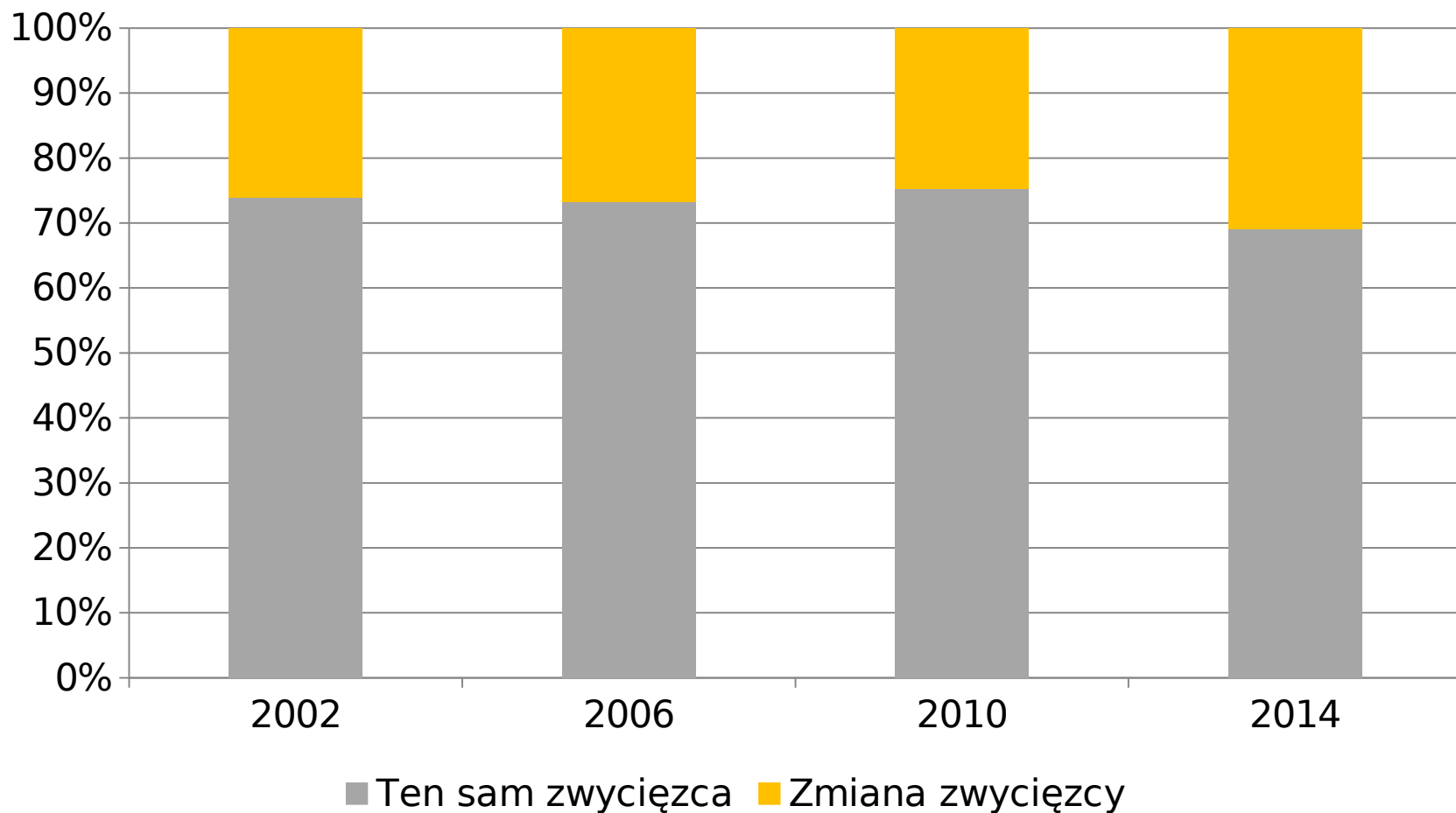

Druga tura wyborów burmistrzów

Zmiana zwycięzcy w II turze

Pytania, dylematy

- ▶ Czy opłaca się współpracować?
  - ▶ W JOW-ach – przedwyborcze koalicje kandydatów z różnych okręgów (koordynacja)
  - ▶ W systemie proporcjonalnym potrzebna „masa krytyczna” do przekroczenia naturalnego progu wyborczego
  - ▶ Ale problemem i niewiadomą rywalizacja wewnątrz list
- ▶ Czy bezpartyjni mają szanse?

Dziękuję za uwagę.

e-mail: a.gendzwill@uw.edu.pl